УДК 657.6:658.15

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ВТРАТАМ АКТИВІВ

Камбур Катерина,
Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглядаються теоретичні та практичні засади функціонування системи внутрішнього контролю як інструменту запобігання втратам активів підприємства. Підкреслюється значення комплексної організації контрольних процедур, спрямованих на забезпечення збереження ресурсів, достовірності облікових даних та стабільності господарської діяльності. Дослідження висвітлює, як структурні елементи системи контролю, методи моніторингу та механізми оцінювання ризиків впливають на ефективність управління активами. Окремо акцентовано роль цифрових технологій та автоматизованих систем у підвищенні оперативності контролю, прозорості операцій і мінімізації ризиків фінансових втрат.*

Ключові слова: *внутрішній контроль, активи підприємства, запобігання втратам, контрольні процедури, управління ризиками, інформаційна система обліку, економічна безпека, ефективність управління, цифрові технології, фінансовий контроль.*

Система внутрішнього контролю є важливим елементом управління підприємством і забезпечує захист його ресурсів. Вона спрямована на запобігання відхиленням у господарській діяльності та підвищення ефективності функціонування організації. Сучасні дослідження підкреслюють, що внутрішній контроль відіграє вирішальну роль у забезпеченні надійності діяльності підприємства. Його значення зростає разом зі складністю бізнес-процесів. Контроль забезпечує стабільність виробничого циклу і якість результатів діяльності. Він також підвищує рівень безпеки операцій [1].

Внутрішній контроль розглядається як сукупність процедур і заходів, що забезпечують захист активів і достовірність облікових даних. Він формує достатню впевненість у тому, що господарські операції відображаються коректно та повно. Важливим є те, що контроль охоплює не лише облік, а й управлінські процеси. Це робить його універсальним інструментом регулювання діяльності підприємства. Якість контролю безпосередньо впливає на точність фінансової інформації. Саме тому внутрішній контроль розглядається як фактор ефективності інформаційної системи обліку [2].

Сутність внутрішнього контролю полягає у систематичному спостереженні та перевірці функціонування об’єктів управління. Він забезпечує відповідність фактичних результатів встановленим цілям і нормативам. У межах

підприємства контроль виконує функції оцінювання, попередження та коригування відхилень. Таке трактування дозволяє розглядати його як інструмент управлінського впливу. Він сприяє забезпеченню законності та доцільності господарських операцій. Це підтверджує його управлінську природу [3].

Практична цінність внутрішнього контролю проявляється у здатності попереджати втрати активів. Його процедури дозволяють своєчасно виявляти ризики та мінімізувати їх вплив. Контроль сприяє ефективному використанню ресурсів і підвищенню економічної результативності. Він також забезпечує дотримання працівниками внутрішніх правил і стандартів діяльності. Така дія системи контролю формує стабільність господарських процесів. Водночас зменшується ймовірність фінансових порушень.

Важливим аспектом є структурна побудова системи внутрішнього контролю. Вона включає мету, принципи, суб'єкти, об'єкти та процедури контролю. Також визначаються методи оцінювання його ефективності. Така структурованість дозволяє забезпечити узгодженість контрольних дій. Вона сприяє системності управління ресурсами. Саме комплексний характер системи забезпечує її результативність [3].

Організація внутрішнього контролю повинна враховувати зовнішні та внутрішні фактори діяльності підприємства. До них належать масштаби бізнесу, характер операцій та рівень ризиків. Урахування цих чинників дозволяє адаптувати контрольні процедури до конкретних умов. Це підвищує їх практичну ефективність. Контроль стає гнучким інструментом управління. Він здатний реагувати на зміни середовища.

Сучасні підходи підкреслюють важливість інтеграції внутрішнього контролю з системою управління ризиками. Такий підхід забезпечує своєчасне виявлення потенційних загроз діяльності підприємства. Контрольні механізми спрямовані на їх оцінювання та мінімізацію. Це дозволяє уникати втрат активів і фінансових ресурсів. Системність заходів забезпечує стійкість підприємства. Управління ризиками стає невід'ємною складовою контролю.

З розвитком інформаційних технологій змінюється характер внутрішнього контролю. Цифрові інструменти підвищують швидкість аналізу даних і точність перевірок. Вони дозволяють автоматизувати процедури моніторингу. Це сприяє зниженню витрат на контроль. Інноваційні технології також підсилюють прозорість діяльності підприємства. Вони підвищують довіру користувачів інформації.

Водночас дослідження показують, що багато підприємств приділяють недостатню увагу комплексній організації внутрішнього контролю. Часто його елементи функціонують відокремлено. Це знижує ефективність системи. Недостатня інтеграція контрольних механізмів призводить до втрати управлінської інформації. У результаті підвищується ризик помилок. Це підтверджує необхідність системного підходу.

Ефективність внутрішнього контролю залежить від його безперервності та своєчасності. Постійний моніторинг дозволяє виявляти недоліки на ранніх

етапах. Це дає змогу застосовувати коригувальні заходи. Своєчасне реагування знижує ймовірність збитків. Контроль виконує превентивну функцію. Саме вона є ключовою для збереження активів.

Система внутрішнього контролю є стратегічним інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства. Вона поєднує інформаційні, організаційні та аналітичні механізми управління. Її розвиток пов'язаний із впровадженням сучасних технологій і вдосконаленням методології контролю. Це дозволяє підвищити ефективність господарської діяльності. Контроль забезпечує раціональне використання ресурсів і стабільність функціонування підприємства. Його роль у запобіганні втратам активів постійно зростає.

Список використаних джерел

1. Мельник А. О., Вабищевіч І. С. Організація системи ефективного внутрішнього контролю на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.5.
2. Онищенко В. Є., Марінова В. А. Внутрішній контроль як фактор ефективності інформаційної системи бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. С. 251–253.
3. Воронко Р. М., Марценюк Р. А., Чік М. Ю. Сутність внутрішнього контролю та питання його організації на підприємствах з прокату майна. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. С. 83–87.
4. Г'янов С. В., Коробцова Д. В. Система внутрішнього контролю професійних учасників ринків капіталу в умовах цифрової трансформації. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. DOI: 10.5281/zenodo.17063120.

Abstract: *The study examines the theoretical and practical foundations of the functioning of an internal control system as a tool for preventing enterprise asset losses. Emphasis is placed on the importance of a comprehensive organization of control procedures aimed at ensuring resource preservation, reliability of accounting data, and stability of business operations. The research demonstrates how structural components of the control system, monitoring methods, and risk assessment mechanisms influence the effectiveness of asset management. Particular attention is given to the role of digital technologies and automated systems in enhancing control efficiency, operational transparency, and minimizing risks of financial losses.*

Key words: *internal control, enterprise assets, loss prevention, control procedures, risk management, accounting information system, economic security, management efficiency, digital technologies, financial control.*

Науковий керівник:
Дубініна М.В.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет